

Kitap İncelemesi

Farsça Yayınlanmış Bir Münşeat Mecmuası: Sayyid Ali Muayyid Sabiti'nin "Esnad ve Nameha-ı Tarih-i (Ez Evayel-i Devrehaye İslami Ta Evaher-i Ahd-i Şah İsmail Safevi)" İsimli Eseri ve Belgelerin Fihristi

Tahran Üniversitesi Yayınları¹, 1967, Sayfa Sayısı 462

Okan KÜSGÜN*

Makale Bilgisi

Makalenin Türü: Kitap Tanıtımı

Makalenin Geliş Tarihi: 02.5.2023

Makalenin Kabul Tarihi: 13.6.2023

DOI: 10.54970/turkuaz.1291547

"Tarih" sözcüğünün bir bilim dalı olarak ne anlama geldiği, konu ile ilgisi olan ilim insanlarının üzerinde durduğu meselelerden birisi olmuştur. Bu yüzden de tarihin bilim olarak neyi ifade ettiği tanımlanmaya çalışılmıştır. Çeşitli dönemlerde farklı kişilerce yapılan tanımlar ise "geçmiş", "yer ve zaman", "neden-sonuç", "belge" ve "objektiflik" kavramları etrafında gelişmiştir. Tarihin "sosyal bilim" çatısı altında incelenmesi ise tarihi bir olayı deney ya da gözlem ile açıklamayı imkânsız kılmış bu nedenle de tarihi gelişmeyi bilimsel yöntemlerle açıklamada "belge"yi en önemli unsur haline getirmiştir.

Bir diğer ifadeyle kaynak olarak da adlandırabileceğimiz belge, tarihin bilimsel metot ile incelenmesi esnasındaki kullanım önceliğine göre iki farklı şekilde karşımıza çıkar. Bunlardan ilki tarihi olayın geçtiği dönemde meydana getirilmiş olan ve "ana kaynak" olarak nitelendirebileceğimiz birincil kaynaklardır. Bu türden kaynaklara verilebilecek en iyi örnekler ise ferman, berat ve namelerdir. İkincil kaynaklar ise temel belgelerden yararlanılarak elde edilen kaynaklar olarak tanımlanmaktadır.

¹ İncelediğimiz kitap farklı yayınevleri tarafından farklı tarihlerde de basılmıştır. Biz çalışmamızda Tahran Üniversitesi Yayınları tarafından neşredilen nüshasını kullandık.

* Doktora Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Sivas/Türkiye, e-posta: okanksgn@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-3288-2920>

Tarihi belgeler, meydana getirilmiş oldukları dönemin yalnızca siyasi tarihi ile alakalı olarak bilgiler vermemekte aynı zamanda devrinin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri hakkında da malumatlar içermektedir. İşte bu yüzden de tarih araştırmaları için belgelerin titizlikle incelenip analiz edilmesi oldukça önemlidir.

Münşeat mecmuaları ise edebi ve tarihi açıdan oldukça önem arz edip içerisinde resmi veya özel belgeleri barındırmaktadır. Bu türden eserler kimi zaman belgelerin yazıldığı dönemde meydana getirildiği gibi kimi zaman da -bizim incelediğimiz eserde olduğu gibi- belgeler yazıldıktan uzunca bir süre sonra derlenmektedir. Burada her ne şekilde meydana getirilmiş olursa olsun münşeat mecmualarının tarih araştırmaları için çok büyük bir önem arz ettiğini ifade etmek yerinde olacaktır.

Esasen böylesi bir eseri tanıtmaktaki temel amacımız da münşeat mecmualarının tarih araştırmalarındaki öneminden kaynaklanmaktadır. Eserin tanıtımını yaparken içerisinde bulunan belgelerin fihristini Türkçeye çevirerek vermenin de araştırmacının işini kolaylaştıracağını ve böylece de eserin Türkiye'deki tarih çalışmaları için arz ettiği önemi ifade edeceğimizi düşünmekteyiz. Çünkü bu eser oluşturulurken özellikle İran'da daha önce yayınlanmış olan münşeat mecmualarından da faydalanılmıştır. Bu da bizim bu kitabı incelememiz için oldukça kıymetli bir etken olmuştur. İşte bu amaç doğrultusunda incelediğimiz eser, Sayyid Ali Muayyid Sabiti tarafından Farsça yayınlanmıştır. Eser içerik ve kapsamı bakımından bir münşeat mecmuasıdır. Orijinal adı "*Esnad ve Nameha-yı Tarih-i (Ez Evayel-i Devrehaye İslami Ta Evaher-i Ahd-i Şah İsmail Safevi)*"¹ olan eserin başlığını dilimize "*Tarihi Belge ve Mektuplar (İslamın İlk Devrelerinden Şah İsmail Safevi'nin Son Zamanlarına Kadar)*" şeklinde çevirebiliriz.

Sayyid Ali Muayyid Sabiti, derlemiş olduğu ve nispeten hacimli olan bu eserin içerisine aldığı belgeleri titizlikle seçmiştir. Zaten münşeat mecmuası vücuda getirilirken büyük emek harcadığı açık bir şekilde karşımızda durmaktadır. Bizi böylesi bir yorum yapmaya iten en önemli etken ise Sabiti'nin eserine seçtiği belgeleri başta İran olmak üzere Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu çeşitli ülkelerin kütüphane veya koleksiyonlarından almış olmasıdır. Eserin dikkat çeken bir diğer özelliği ise okuyucuya sadece tarihi belgeleri sunmakla kalmayıp aynı zamanda Farsçanın tarihsel süreçteki kompozisyon özellikleri ile ilgili olarak da malumat vermesidir.

Burada üzerinde durmamız gereken konulardan bir diğeri ise "*Esnad ve Nameha-yı Tarih-i*" de bulunan belgelerin hangi dönemleri kapsadığıdır. Elimizde bulunan münşeat mecmuasındaki ilk vesika "*Abbasi Halifesi Harun Reşid'in Fermanı*" iken son belge "*Yavuz Sultan Selim'den Şirvanşah'a gönderilen mektup.*" tur. Belgelerin kronolojik olarak sıralandığı düşünüldüğünde elimizdeki eserin muhtevasının miladi sekiz ila on altıncı yüzyıl arasını kapsadığını söyleyebiliriz.

Sabiti'nin eseri meydana getirirken gösterdiği titizliği münşeat mecmuasına aldığı belgeleri tercih ederken de görmekteyiz. Böylesi bir yorum yapmamızın en önemli nedeni ise Sabiti'nin seçtiği her bir belgenin ait olduğu dönemin siyasi, edebi, sosyal ya da kültürel tarihine ışık tutmasıdır. Burada şu yorumu da elbette ki rahatlıkla yapabiliriz. İncelediğimiz münşeat mecmuası İran'da neşredilmiş bir eserdir. İşte bu yüzden de içerisinde yer alan belgelerin neredeyse tamamı İran tarihi ile alakalıdır. Sabiti'nin bu duruma özel bir önem gösterdiğini eserin giriş bölümüne yazdığı cümlelerden anlamaktayız. O, bu bölümde münşeat mecmuasını meydana getirmesindeki en önemli sebebin İran tarihinin karanlık olan dönemlerine ışık tutmak olduğunu ifade etmiştir.

¹ Biz kitaptan bahsederken eserin adının kısaltmasını "*Esnad ve Nameha-yı Tarih-i*" olarak kullandık.

*Esnad ve Nameha-yı Tarih-i'*de bulunan belgelere ulaşma ve yorumlama sürecinin ne denli zorlu olduğunu yine Sabiti'nin "*giriş*" kısmına yazdığı cümlelerden anlamaktayız. Eseri meydana getirmenin zor ve zahmetli bir süreç olduğunu ifade eden Sabiti, yaşadığı bu zorlukların başlıcalarının ise her bir belgenin kaynağını belirleme, konusunu tespit etme ve muhatabını ortaya çıkarmak olduğunu söylemiştir. Hal böyle olunca da bu eserin ortaya çıkması çok uzun bir zaman almış ve Sabiti altı yıllık bir emek sonucunda "*Esnad ve Nameha-yı Tarih-i'*"yi meydana getirmiştir. Elbette ki bu durum bizlere, eserin çok titiz bir süreç sonucunda ve belli bir düzen içerisinde derlendiğini kanıtlar niteliktedir. Bununla birlikte Sabiti, bu belgeleri derlerken yalnızca yukarıda bahsettiğimiz zorluklar ile karşılaşmamış aynı zamanda belgelerin fiziksel olarak yıpranmışlığı ve yazılarda meydana gelen bozulmalar onun belgeleri çözümlemesini oldukça güçleştiren etkenlerden olmuştur.

Sabiti, bazı belgeleri çözümleme ve okumada zorlansa da *Esnad ve Namehe-yı Tarih-i'*ye kronolojik olarak sıraladığı yüz altmış beş belgeyi almıştır. Münşeat mecmuasında yer alan belgelerin orijinal dili her ne olursa olsun -ki çoğunluğu Arapça- Sabiti, tüm belgelerin Farsçasını esere almıştır. Ayrıca eseri, araştırmacı için daha kullanışlı hale getiren özelliklerden birisi de sonunda bir indeksinin bulunmasıdır. Bununla birlikte şunu da ifade etmekte fayda var ki eserde bulunan belgelerin ilk defa bu münşeat mecmuasında yayınlandığını söylemek iddialı bir cümle olur çünkü münşeat mecmuasında yer alan belgelerden bazıları daha önce yayınlanmış ya da makale olarak değerlendirilmiştir.

Sabiti, *Esnad ve Nameha-yı Tarih-i'*yi derlerken çok sayıda kütüphane ya da koleksiyondan faydalandığını ifade etmiştir. Bu kütüphane ya da koleksiyonlar çoğunlukla İran merkezlidir. Sabiti'nin en fazla faydalandığı kütüphanelerden birisi *Kitaphane-ye Astan-ı Kudus-i Rezevi'dir*. Sabiti, İran'ın Meşhed bölgesinde bulunan bu kütüphaneden geçmişte münşeat mecmuası yayınlayan isimlerin eserlerine ulaşmak için faydalanmıştır. Sabiti'nin bu kütüphanede ulaştığı kaynaklardan başlıcaları Ebu İshak Sabi İbrahim, Ebu'l Fazıl Muhammed b. Hüseyin, Ebu'l Fazıl Ahmed, Molla Hüseyin Kaşifi, Kadı Hüseyin Meydani, Kutbeddin ibn Mehhi bin Muhammed Harakani'nin eserleridir.

Kitabhane-i Milli yani *Milli Kütüphane*, Sabiti'nin yararlandığı bir diğer kütüphanedir. Bu kütüphaneden özellikle Selçuklu, Harezmsaş ve Moğolların ilk dönemleri ile alakalı olan belgelere ulaşmak için faydalanmıştır. Müntecebeddin Bedi'nin *Atebetül Ketebe* ve Reşidüddin Vatvat'ın *Nameha-yı Reşidüddin Vatvat* isimli eserlerine de yine bu kütüphanede ulaşmıştır. Bununla birlikte yazarın *Kitabhane-i Milli*'den faydalandığı diğer kaynaklardan bazıları ise Şemseddin Muhammed Sahib-i Divan ve Ataülmülk Cüveyni'nin münşeatlarıdır.

Sabiti'nin yararlandığı bir diğer kütüphane ise *Dr. Mehdi Beyani Kütüphanesi*'dir. Bu kütüphaneden daha çok Safeviler dönemi ile alakalı olan kaynaklara ulaşmıştır. Bunlardan birisi belki de en önemlisi Ebu'l Kasım'ın münşeatıdır. Sabiti'nin bu kütüphaneden eriştiği diğer münşeatlar ise Ebu'l Kerim bin Ali'ül İskenderi'nin telifi ile Müeyyeddin'el Zemeci'l Sefezari'nin yayınladığı eserdir. Bu kütüphanede yararlandığı bir diğer eser Gıyasül mülk İsmail b. Nizam'ül Mülk'ün yayınladığı *Tahfe-i Behai*'dir.

Sabiti, Merhum *Said Nefisi Kütüphanesi*'nden de faydalanmış ve burada yedi farklı eseri münşeatına kaynak olarak seçmiştir. Bu seçtiği kaynaklar içerisinde en dikkat çekici olanları ise *Fezail'el Nam min Resail Hucetü'l İslam İmam Mahmud Gazali, Mecmaü'ül Neşai Kasımi* ile Safeviler dönemine ait olan *Münşeat-ı Müteferrika*'dır.

Esnad ve Nameha-yı Tarih-i isimli münşeat mecmuası oluşturulurken yararlanılan bir diğer kütüphane ise *Ağay-i Mücteba Minuyi* Kütüphanesidir. Bu kütüphaneden 4 farklı kaynak elde edilmiş ve bu kaynaklardan belgeler mevcut esere eklenmiştir. Sabiti'nin yararlandığı ve münşeatına belge aldığı diğer kütüphaneler ise şunlardır: "*Kitabhane-i Saltanati*", "*Kitabhane-i Meclis-i Şura-i Milli*", "*Kitabhane-i Melek*", "*Kitabhane-i Merhum Muhammed Nahcivani*", "*Kitabhane-i Aka-i Hüseyin Nahcivani*" dir.

Bu noktada üzerinde durmamız gereken konulardan bir diğeri ise "*Esnad ve Nameha-yı Tarih-i*"nin ülkemizdeki tarih araştırmalarına katkısının ne olacağıdır. Öncelikle İran'ın bir coğrafya ismi olduğu malumdur. Türkler ise tarih boyunca bu coğrafyada devletler kurmuş ve İran'ı uzunca bir süre yönetmişlerdir. Sabiti'nin İran tarihine ışık tutmak amacıyla derlediği bu münşeat mecmuası büyük çoğunluğu Ortaçağ'a ait olan belgeler içermektedir. Ortaçağ İran tarihi ise Türklerden bağımsız düşünülemez. İşte bu yüzden de elimizdeki münşeat mecmuası başta Gazneliler, Büyük Selçuklular ve Irak Selçukluları olmak üzere Ortaçağ İran'ında hüküm sürmüş Türk Devletleri ile ilgili belgeler içermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde *Esnad ve Nameha-yı Tarih-i* başta Selçuklu tarihi çalışmaları olmak üzere bu devirde İran'da kurulmuş Türk Devletleri hakkında yapılan araştırmalar için önem arz etmektedir.

Diğer taraftan bakıldığında *Esnad ve Nameha-yı Tarih-i* sadece İran'da hâkimiyet kurmuş Türkler ile alakalı değil aynı zamanda bu coğrafyada hüküm süren topluluklar ile ilişki kuran Türk devletleri hakkında da bilgiler vermektedir. Bu duruma verilecek en iyi örnek ise Osmanlılardır. Çünkü *Esnad ve Nameha-yı Tarih-i*'yi derlerken Sabiti, münşeat mecmuasına Osmanlılar ile alakalı olan belgeleri de almış ve hal böyle olunca da eserin kapsamı Ortaçağ'dan Yeniçağ'a doğru ilerlemiştir.

Her ne kadar Selçuklu tarihi ve Osmanlı tarihi çalışmaları açısından eseri değerlendirsek de elbette ki mevcut yüz altmış beş belgenin tamamı sadece bu iki çalışma alanı ile alakalı değildir. Bu nedenle burada şunu ifade etmek faydalı olacaktır. Eserin içerisinde bulunan belgeler göz önüne alındığında bu münşeat mecmuasından Timur Devleti, Harezmsahlar, Akkoyunlular, Celayirliler ve Türkiye Selçukluları üzerine gerçekleştirilen siyasi, sosyal, edebi ve kültürel araştırmalarda da faydalanılabilir.

Yukarıda bahsettiğimiz üzere Türk tarihi araştırmaları için büyük önem arz eden *Esnad ve Nameha-yı Tarih-i*'de araştırmacılar için kıymetli belgeler bulunmaktadır. İşte bu sebeple de araştırmacının işini kolaylaştırmak adına eserde bulunan yüz altmış beş belgenin başlığını Farsçadan Türkçeye tercüme ederek bir fihrist olarak vermenin doğru olacağı kanaatindeyiz.

Esnad ve Nameha-yı Tarih-i'de Bulunan Belgelerin Fihristi (Belge Adı, sayfa numarası)

Abbasi Halifesi Harun Reşid'in Fermanı (s.1-3), Büveyhi Emiri Rükneddevle Deylemi'nin Namesi (s. 3.5), Abbasi Halifesi Muti Lillah'ın Namesi (s.5-10), Abbasi Halifesi Tai Lillah'ın Nameleri (s. 10-11 ve 11-12), Gaznelilerin Tus Valisi Arslan Cazib'in Namesi (s.12-16), Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın Fermanları (s. 16-19 ve 19-22), Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın Namesi (s.22-23), Selçuklu Sultanı Melikşah'ın Fermanı (s.23-24), Selçuklu Veziri Nizam'ül Mülk'ün Nasihatnamesi (s.24-27), Selçuklu Veziri Nizam'ül Mülk'ün Sultan Melikşah'a Namesi (s.27-28), Hoca Nizam'ül Mülk'ün Cevap Namesi (s.28-30), Sultan Melikşah'ın Hasan Sabbah'a Namesi (s.30), Sultan Melikşah'ın Namesine Hasan Sabbah'tan Cevap (s.30-39), Esfareyn Kadısına Muhliseddin Ebu'l Fazl Münşi'den Menşur (s.39-40), Niyabet-i Divan-ı İşraf (s.40-41), Divan-ı İstifa-ı Merv (s.41-44), Selçuklu Sultanı Sencer'in Nimruz Melikine Namesi (s. 44-49), Selçuklu Sultanı Sencer'in Şerafeddin Anuşirvan

Halid'e Namesi (s.49-63), Fera Vilayetinde Nimruz Melikine (s.63-68), Gaznin Fetihnamesi (s.68-72), Selçuklu Sultanı Sencer'in Nimruz Melikine Namesi (s.72-77), İnşa (s.77-79),Gazneli Sultanı Behramşah'ın Nimruz Melikine Nameleri (s. 79-81 ve 81-85), Divan-ı İstifa-i Merv (s.85-89), Min İnşa-ı Nasırüddin (s. 89-94), Harezm Fethi (s.94-97), Atsız Harezmşah'ın Yeminnamesi (s. 97-100), Harezmşah'ın Atsız'a Namesi (s.100-102), Atsız'ın Selçuklu Sultanı Sencer'e Namesi (s. 102-104), Cend'in Fethi (s.104-107), Reşideddin'in Namesi (s. 107-113), Reşideddin Vatvat'ın Müntecebeddin Bediğ Atabeğ'e Namesi (s.113-114), Müntecebeddin Bediğ Atabeğ'in Namesi (s. 114-116), Nişabur Tedris Nizamiyesine Ferman (s.116-120), Abdülvasi-i Cebeli'nin Namesi (s. 120-126), Hakani'nin Beğtemir Şah'a Namesi (s. 126-129), Hakani'nin Muhammed Müstevfi'ye Namesi (s. 129-133), Hakani'nin Mahmud Tabib'e Namesi (s. 133), Hakani'nin Diğer Namesi (s.133-135), Hakani'nin Fahreddin'e Namesi (s. 135), Hakani'nin El Senceri'ye Namesi (s. 135-137), Sencer'in Abdülkerim Semani'ye Fermanı (s.137-141), Belh Kadısı Hamideddin Mahmudi Sahib Makamat Hamidi Adına (s.141-143), Mecdeddin Nasır'ın Vezaret Fermanı (s.143-145), İstifa Menşuru (145-147), Reşideddin'in Sadr Cihan'a Namesi (s. 147-150), Reşideddin'in Mahmud bin Ahmed bin Abdülaziz Kufi'ye Namesi (s. 150-153), Irak Hazretine Name (s. 153-156) Harezmşah'tan Beytül mukaddes Tebriknamesi (s.156-161), Ebzeri'nin Namesi (s. 161-165), Ebzeri'nin Sadreddin Ömer Hocandi'ye Namesi (s.165- 167), Hocendi'nin Ebzeri'ye Cevabı (s. 167-168), Ebzeri'nin Namesi (s.168-173), Atabey Said bin Zengi'nin Namesi (s. 173-174), Efdaleddin Besai'nin Nameleri (s.174-175; 175-176; 176-177 ve 177-179), Atabey Said bin Zengi'nin Namesi (s.179-180), Amideddin'in Kadıül Kudat'a Namesi (s. 180-181), Amideddin'in İmam Fahr Razi'ye Namesi (s. 181-184), Fahr Razi'nin Nameleri (s.184-185 ve 185-186), İmam Fahr Razi'nin Sultan Muhammed Harezmşah'a Namesi (s.186-192), Sultan Celaleddin Melikşah'ın Alaeddin Keykubad'a Namesi (s.192-195), Alaeddin Keykubad'ın Sultan Celaleddin Melikşah'a Cevabı (s.195-196), Sultan Alaeddin Keykubad'ın Celaleddin Melikşah'a Cevabı (s.196-198), Başsağlığı Namesi (s. 198-200), Hoca Nasır Tusi'nin Esireddin'e Namesi (s. 200-202), Şeyh Sadreddin Konevi'nin Hoca Nasıreddin Tusi'ye Mektubu (s.202-204), Hoca Nasıreddin Tusi'nin Sadreddin Konevi'ye Nameleri (s. 204-205 ve 205-207), Fahreddin Iraki'nin Kardeşi Şemseddin'e Namesi (s.207-212), Şemseddin Mahmud Cüveyni'nin Namesi (s. 212-219), Sahib-i Divan Şemseddin Mahmud Cüveyni'nin Namesi (s.219-220), Edrarname (s. 220-221), Şemseddin Muhammed Cüveyni'ye Name (s.221-222), Sahib-i Divan Muhammed Şemseddin'in Evladı Harun'a Namesi (s. 222-223), Sahib Divan Şemseddin Muhammed'in Ölümü (223-225), Sahib-i Divan Şemseddin Muhammed'in Vasiyeti (s. 225-226), Ata Melik Cüveyni'nin (Tarih-i Cihangüşa'nın Yazarı), Kardeşi Sahib-i Divan Şemseddin Muhammed'e Namesi (s. 226-227), Ata Melik Cüveyni'nin Kardeşi Şemseddin'e Namesi (s.227-228), Ata Melik Cüveyni'nin Namesi (s. 228-232), Sahib-i Divan Şemseddin Muhammed'in Mecdüddin Esir'e Namesi (s. 232-235), Vecihüddin Zengi'ye Bir Name (s.235-236), Sahib-i Divan Şemseddin'in Şeyh Sadeddin Hamevi'ye Namesi (s.236-240), Muineddin Pervane'nin Namesi (s.240-241), Ata Melik Cüveyni'nin Müineddin Pervane'ye Namesi (s.241-243), Sahibiye Risaleti (s.243-247), Muhammed bin Abdülhalik'ten Ünvanıyat Name (s.247-254), Vecihüddin Nısfı'nin Hemaleddin Tebrizi'ye Name (s.254-256), Aleüddin Semnani'nin Şeyh İbrahim Hamevi'ye Namesi (s.256-260), Sahib-i Divan Şemseddin ve Melik Şemseddin Muhammed Kert'in Nameleri (s. 260-261), Melik Şemseddin Kert'in Sahib-i Divan Cevabında Namesi (s. 261-263), Şehabeddin İsmail'in Namesi (s.263-266), Kutbeddin Yahya Nişaburi'nin Alaüddevele Semnani'ye Namesi (s.266-268), Kutbeddin Yahya Nişaburi'nin Hoca Gıyaseddin Muhammed Vezir'e Namesi (s.268-271), Şemseddin Muhammed Beyhaki'nin Müazeddin Muhammed Kert'e Namesi (s.271-274), Tus Valisi Ali Ramazan'ın Gıyaseddin Pir Ali Kert'e Namesi (s. 274-277), İbn Yemin'in Namesi (Şair-i Maruf) (s.277-279), İbn Yemin'in Kutbeddin Haydari'ye Mektubu (s. 279-281), Saadettin Kalyoni'nin Hoca Gıyaseddin Muhammed Vezir'e Mektubu (s. 281-284), Müezzeddin Muhammed Kert'in Oğlu Gıyaseddin Pir Ali Kert'e Mektubu (s.284-288), Hoca Ali'nin Mektubu (s.288-292), Müizeddin Cami'nin İmad Fakih'e

Mektubu (s. 292- 293), İmad Fakih'in Mümineddin Cami'ye Mektubu (s.293-296), İmad'ın Hoca Yusuf Cami'ye Mektubu (s.296-297), Hudavendzade'nin Hoca Yusuf Cami'ye Mektubu (s.297-300), Şeyh Ebu İshak'ın Sultan Muhammed Kert'e Mektubu (300-302), Şeyh Ebu İshak'ın Hoca Gıyaseddin'e Mektubu (s.302-304), Mübarezeddin el Muzafferden Şeyh Ebu İshak Şah'a Mektup (s.304-308), Muhammed Bey Noyan'dan Muazeddin Muhammed Kert'e Mektup (s.308-310), Toga Timur'dan Hoca Muineddin Cami'ye Mektup (s.310-312), Nasıreddin Şah Yahya'dan Gıyaseddin Şul'e Mektup (s.312-315), Emir Timur'dan Yıldırım Bayezid'e Mektup (s.315-320), Emir Timur'dan Mısır Padişahına Mektup (s.320-324), Mısır ve Şam Askerinin Yenilgisinden Sonra Emir Timur'un Namesi (s.324-326), Emir Timur'dan Yıldırım Bayezid'e Mektup (s.326-330), Yıldırım Bayezid'in Emir Timur'un Mektubuna Cevap (s.330-331), Timurleng'in Fetihnamesi (s. 331-336), Ebubekir Meşayihe Mektubu (s.336-342), Şah Şeca'nın Emir Timur Gürgen'a Mektubu (s.342-344), Şah Şeca'nın Sultan Ahmed Celayir'e -Mektubu (s.344-347), Emir Timur'un Seyid Ali'ye Mektubu (s. 347-350), Seyid Ali'nin Emir Timur'a Mektubu (s.350-355), Emir Timur'un Bağdad Sultanı Ahmed Celayir'e Mektubu (s.355-356), Sultan Ahmed Celayir'in Emir Timur'a Cevabı (s. 356-357), Şah Sadreddin'in Sultan Ahmed Celayir'e Mektubu (s. 357-358), Sultan Ahmed Celayir'in Yıldırım Bayezid'e Mektubu (s.358-359), Sultan Bayezid'in Amed Celayir'e Cevabı (s.359-361), Emir Seyid Zeynelabidin'e bir Mektup (s.361-364), Şahruh Bahadır'ın Oğlu Miraz Bey'e Mektubu (s.364-365), Şahruh'un Mısır Valisi'ne Mektubu (s.365-368), Şahruh'a bir Mektup (s.368-372), Bir Nasihat (s.372-373), Seyid Muhammed Nur Bahşi'den Lahruh Gürgen'a Mektup (s. 373-375), Şeyh Cüneyd Erdebili'ye Mektub (s.375-380), Mısır Sultanına Mektup (s.380-384), Uzun Hasan'dan Yadigar Muhammed Mirza'ya Mektup (s. 384-385), Horasan Eyaleti Hakkında Uzun Hasan'ın Fermanı (s.385-390), Sultan Hüseyin Mirza Baykara'nın Fetihnamesi (s.390-392), Uzun Hasan'ın Sultan Hüseyin Mirza Baykara'ya Mektubu (s.392-395), Sultan Hüseyin Mirza Baykara'nın Uzun Hasan'a Cevab Mektubu (s. 395-398), Sultan Hüseyin Mirza'nın Sultan Yakub'a Mektubu (s.398-401), Konstantiniye Fetihnamesi (s.401), Sultan Bayezid'in Nureddin Abdulrahman'a Mektubu (s. 401-408), Mevlana Cami'nin Osmanlı Sultanı Bayezid'e Cevabı (s.408-409), Sultan Hüseyin Mirza'dan Mevlana Cami'ye Mektup (s. 409-411), Sultan Hüseyin Mirza Baykara'nın Emir Alişir'e Mektubu (s.411-414), Emir Alişir'in Mektubu (s.414-416), Kadı Hüseyin'in Mektubu (s.416-420), Şah İsmail'in Sultan Bayezid'e Mektubu (s.420-421), Sultan Bayezid'in Şah İsmail'e Mektubu (s.421-422), Sultan Selim'in Şah İsmail Safevi'ye Mektubu (s. 422-424), Şah İsmail'in Sultan Selim'e Cevabı (s.424-426), Sultan Selim'in Şah İsmail Safevi'ye Mektubu (s.426-428), Sultan Selimden Şirvanşah'a Mektup (s. 428-429), Sultan Selim'in Gilan Padişahına Mektubu (s. 429-430), Sultan Selim'den Şirvanşah'a Mektup (s.430-431). Fihristler (433-440), İndeks (441-460), Düzeltmeler (461-462).